

УДК 378

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-206-12-17

БІДА Олена Анатоліївна –

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки та психології
Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0448-0852>
e-mail: tetyanna@ukr.net

СИРОЄЖКО Ольга Вячеславівна –

кандидат педагогічних наук, асистент кафедри педагогіки
Національного університету біоресурсів і
природокористування України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9101-6590>
e-mail: divocvit2010@gmail.com

ШОВШ Катерина Степанівна –

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки та психології
Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2616-185X>
e-mail: tetyanna@ukr.net

РОЛЬ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРИ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

У статті проаналізовано визначення поняття «компетентність», що мають різну акцентуацію. На сучасному етапі традиційний підхід змінюється на компетентнісний підхід, тому розглянуто дослідницьку компетентність, яка є однією з ключових у підготовці фахівців.

Виокремлено дослідницьку компетентність як цілісну, інтегративну якість особистості, що поєднує в собі знання, уміння, навички, досвід діяльності дослідника, ціннісні ставлення та особистісні якості і виявляється в готовності і здатності здійснювати дослідницьку діяльність з метою отримання нових знань та розглянуто її як інтегровану особистісно-професійну якість фахівця, яка відображає мотивацію до наукового пошуку, рівень володіння методологією педагогічного дослідження, особистісно-значущими якостями дослідника, зокрема такими, як інноваційне мислення, здатність до творчої та інноваційної діяльності.

Проаналізовано структуру дослідницької компетентності викладача закладу вищої освіти, що включає такі компоненти: мотиваційно-ціннісний – відображає систему цінностей, потреб і мотивів дослідницької діяльності; когнітивний – відображає систему методологічних, професійних, міждисциплінарних наукових знань дослідницької діяльності; процесуально-діяльнісний – передбачає володіння вміннями добирати адекватні мети та завданням методи дослідження й обробки даних, аналізувати наукові факти, обговорювати та інтерпретувати результати дослідження, впроваджувати їх у практику; інформаційно-комунікаційний – передбачає володіння методами збирання даних відповідно до гіпотез, створення масивів імпріричних даних, опрацювання різноманітних інформаційних джерел тощо; комунікативний – передбачає вміння працювати з респондентами; співпрацювати з колегами у дослідницькій діяльності; особистісно-творчий – відображає рівень розвитку творчих якостей особистості; професійно-рефлексивний – відображає вміння щодо усвідомлення й оцінювання процесу та результату власної дослідницької діяльності; здатність до саморегуляції. Виокремлено елементи дослідницької компетентності, які проявляються у наступних здібностях: виділення мети діяльності; визначення предмета, засобів діяльності, реалізація поставлених дій; рефлексія, аналіз результатів діяльності (співвіднесення досягнутих результатів з поставленою метою). Наголошено на структурі дослідницької компетентності, яка включає чотири складові: мотивації і стимулювання діяльності, організації пізнавальної діяльності, координуюча та комунікативна.

Ключові слова: компетентності, дослідницька компетентність, інтегративна характеристика особистості, структура дослідницької компетентності, конкурентоздатність, підготовка майбутніх фахівців.

BIDA Olena Anatoliivna –

Doctor of Pedagogy, Professor,
Head of the Chair of Pedagogy and Psychology Department
Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian Institute
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0448-0852>
e-mail: tetyanna@ukr.net

SYROIEZHKO Olha Vyacheslavivna –

Candidate of Pedagogical Sciences,
Assistant at the Department of Pedagogy
National University of Life and Environmental
Sciences of Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9101-6590>

e-mail: divocvit2010@ gmail.com

SHOVSH Kateryna Stepanivna –

Candidat of Pedagogical Sciences,

Associate Professor of the Pedagogy and Psychology

Department Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian
Institute

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2616-185X>

e-mail: tetyanna@ukr.net

THE ROLE OF RESEARCH COMPETENCE IN THE TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS

The article analyzes the definitions of the concept of "competence", which have different accents. At the current stage, the traditional approach is changing to a competence approach, therefore research competence, which is one of the key factors in the training of specialists, is considered.

Research competence is singled out as "a holistic, integrative quality of a person, which combines knowledge, abilities, skills, the experience of a researcher, valuable attitudes and personal qualities and is manifested in the readiness and ability to carry out research activities with the aim of obtaining new knowledge, and it is considered as an integrated personal – the professional quality of a specialist, which reflects the motivation for scientific research, the level of mastery of the methodology of pedagogical research, personally significant qualities of the researcher, in particular, such as innovative thinking, the ability to be creative and innovative.

The structure of research competence of a teacher of a higher education institution was analyzed, which includes the following components: motivational and value – reflects the system of values, needs and motives of research activity; cognitive – reflects the system of methodological, professional, interdisciplinary scientific knowledge of research activity; procedural and operational - involves the possession of skills to select adequate goals and tasks methods of research and data processing, analyze scientific facts, discuss and interpret research results, implement them in practice; information and communication – involves mastering methods of data collection in accordance with hypotheses, creation of arrays of empirical data, processing of various information sources, etc.; communicative - involves the ability to work with respondents; cooperate with colleagues in research activities; personal-creative – reflects the level of development of the creative qualities of the individual; professional-reflective - reflects the ability to understand and evaluate the process and result of one's own research activity; the ability to self-regulate. The elements of research competence are singled out, which are manifested in the following abilities: identification of the purpose of activity; definition of the subject, means of activity, implementation of set actions; reflection, analysis of activity results (correlation of achieved results with the set goal). Emphasis is placed on the structure of research competence, which includes four components: motivation and stimulation of activity, organization of cognitive activity, coordinating and communicative.

Key words: competences, research competence, integrative personality characteristics, structure of research competence, competitiveness, training of future specialists.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Зміни, що постали перед людством у ХХІ столітті, пов'язані насамперед із глобальною перебудовою економічної, політичної та соціокультурної сфер і потребують постановки принципово нових цілей в усіх сферах суспільного життя. Інтеграція України до загальноєвропейського освітнього простору, кардинальні зміни на ринку праці потребують перегляду традиційних підходів до підготовки фахівців у вищій школі та моніторингу ефективності здійснюваних заходів. У контексті Болонського процесу підвищення якості освіти розглядатися як стратегічна мета вищої школи.

В умовах життєдіяльності сучасного суспільства пред'являються підвищені вимоги до професійних вмінь майбутніх фахівців. Цим пояснюється потреба у науковій і практичній розробці проблем підготовки і розстановки кадрів, що працюють в різних сферах життя. Отже, Україна відкриває широкі перспективи для фахівців різних напрямів, натомість потребує високого рівня професіоналізму фахівця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У контексті дослідження важливими є праці вчених з проблеми формування дослідницької компетенції педагога в умовах системності та безперервності освітнього процесу, специфіки процесу організації дослідницької діяльності студентів (Н. Амінов, Н. Бібік, О. Бондаревська, Н. Голуб, Е. Гусинський, О. Горошкіна, Т. Донченко, М. Кічук, Л. Кларін, В. Кремь, Г. Онкович, Н. Остапенко, О. Савченко, О. Семенов, Г. Щедровицький, Н. Федорова, Н. Фомін, І. Якиманська та ін.).

Мета статті. Розглянути роль дослідницької компетентності при підготовці майбутніх фахівців, проаналізувати сутність та структуру дослідницької компетентності майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу дослідження. серед основних завдань закладу вищої освіти є: провадження наукової діяльності шляхом проведення наукових досліджень і забезпечення творчої діяльності учасників освітнього процесу, підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації і використання отриманих результатів в

освітньому процесі; створення необхідних умов для реалізації учасниками освітнього процесу їхніх здібностей і талантів [7].

Перед освітою стоїть нелегка задача щодо визначення змісту основних понять компетентнісного підходу, розмежування ключових компетентностей та їхніх компонентів. Варто зупинитися на деяких визначеннях поняття «компетентність», які мають різну акцентуацію. Зокрема, публікаціями ЮНЕСКО поняття «компетентність» трактується як поєднання знань, умінь, цінностей і ставлень, що застосовуються у повсякденному житті. Щодо Галузевих стандартів вищої освіти (ГСВО), то відповідно до Методичних рекомендацій з розроблення складових галузевих стандартів вищої освіти компетентнісний підхід «включає знання й розуміння, знання як діяти, знання як бути. Предметна область, в якій індивід добре обізнаний і в якій він проявляє готовність до виконання діяльності» [5].

Зазначимо, що І. Бех вважає недоцільним ототожнювати навчальні здібності (знання й уміння) з відповідними компетентностями. Ці навчальні здобутки необхідно трансформувати у життєві компетентності. Науковець трактує сутність поняття «компетентність» як досвідченість суб'єкта у певній життєвій сфері. Він наполягає, що саме змістовий наголос на досвідченості, а не на обізнаності, поінформованості суб'єкта у певній галузі має бути взятий на концептуальне «озброєння» [2].

Т. Байбара зазначає, що компетентність – це володіння учнем компетенцією, що поєднується з його особистісним ставленням до неї і до предмета діяльності [1]. Узгоджена категорія стала основою для положень Державного стандарту початкової загальної освіти, в якому компетентність формулюється як набута у процесі навчання інтегрована здатність особистості, яка складається із знань, досвіду, цінностей і ставлення, що можуть цілісно реалізовуватися на практиці [6].

О. Савченко ключові компетентності тлумачать як ті, що «дають ключ для розв'язання широкого кола навчальних і життєвих завдань, тому формуються на міжпредметній основі» [8], як «спеціально структурований комплекс характеристик (якостей) особистості, що дає можливість ефективно брати участь, діяти у різних життєвих сферах діяльності і належить до загальногалузевого змісту освітніх стандартів» [6].

Галузевий стандарт вищої освіти (ГСВО) передбачає розвиток соціально-особистісної складової у системі компетенцій [5], адже тільки професійно й соціально компетентний фахівець може стати безпосереднім «двигуном» якісних змін у суспільстві.

На сучасному етапі традиційний підхід змінюється на компетентнісний підхід, тому розглянемо дослідницьку компетентність, яка є однією з ключових у підготовці фахівців.

М. Головань визначає дослідницьку компетентність як «цілісну, інтегративну якість особистості, що поєднує в собі знання, уміння, навички, досвід діяльності дослідника, ціннісні ставлення та особистісні якості і виявляється в готовності і здатності здійснювати дослідницьку діяльність з метою отримання нових знань шляхом застосування методів наукового пізнання, застосування творчого підходу в цілепокладанні, плануванні, аналізі, прийнятті рішень та оцінці результатів дослідницької діяльності. Причому дослідницька компетентність хоч і є продуктом навчання, але не прямо впливає з нього, а є наслідком саморозвитку особистості того, хто навчається, його особистісного зростання, цілісної самоорганізації і синтезу його пізнавального, діяльнісного і особистісного досвіду» [3].

Дослідницькі вміння ототожнюються з системою інтелектуальних та практичних умінь особистості, необхідних для самостійного виконання дослідження. Вони виявляються в уміннях чітко формулювати суть досліджуваної проблеми, мету, об'єкт, предмет, робочу гіпотезу, завдання дослідження; планувати та організовувати експеримент; у володінні методами наукового дослідження, умінні теоретично обґрунтувати і експериментально перевірити висунуту ідею в рамках досліджуваної проблеми; в умінні аналізувати результати своєї науково-дослідницької діяльності, робити необхідні висновки (проводити методологічну рефлексію); в умінні вести наукову дискусію; умінні підготувати або виступ за результатами своєї наукової роботи [7].

Дослідницька компетентність розглядається як інтегрована особистісно-професійна якість фахівця, яка відображає мотивацію до наукового пошуку, рівень володіння методологією педагогічного дослідження, особистісно-значущими якостями дослідника, зокрема такими, як інноваційне мислення, здатність до творчої та інноваційної діяльності.

Структура дослідницької компетентності викладача закладу вищої освіти включає такі компоненти:

1. мотиваційно-ціннісний – відображає систему цінностей, потреб і мотивів дослідницької діяльності;

2. когнітивний – відображає систему методологічних, професійних, міждисциплінарних наукових знань дослідницької діяльності;

3. процесуально-діяльнісний – передбачає володіння вміннями добирати адекватні меті та завданням методи дослідження й обробки даних, аналізувати наукові факти, обговорювати та інтерпретувати результати дослідження, впроваджувати їх у практику;

4. інформаційно-комунікаційний – передбачає володіння методами збирання даних відповідно до гіпотез, створення масивів імпіричних даних, опрацювання різноманітних інформаційних джерел тощо;

5. комунікативний – передбачає вміння працювати з респондентами; співпрацювати з колегами у дослідницькій діяльності;

6. особистісно-творчий – відображає рівень розвитку творчих якостей особистості;

7. професійно-рефлексивний – відображає вміння щодо усвідомлення й оцінювання процесу та результату власної дослідницької діяльності; здатність до саморегуляції [10].

Дослідницька компетентність вважається складовою компетентності самовдосконалення особистості.

Елементи дослідницької компетентності проявляються у наступних здібностях:

- виділення мети діяльності;
- визначення предмета, засобів діяльності, реалізація поставлених дій;
- рефлексія, аналіз результатів діяльності (співвіднесення досягнутих результатів з поставленою метою).

Дослідницька компетентність має структуру, яка включає чотири складові: мотивації і стимулювання діяльності, організації пізнавальної діяльності, координуюча та комунікативна.

У дослідженнях М. Гриньової при аналізі дослідницької компетентності розкривається принцип саморегуляційності, який полягає в оволодінні засобами виконання навчальних операцій. Будь-яка зміна умов завдання, зустріч з ускладненням спричиняє включення таких механізмів мислення, які призводять до самостійного розв'язку завдання чи проблеми. М. Гриньова стверджує, що саморегуляція є вищим ступенем діяльності, коли вміння виконувати навчальні операції перетворюється на навички і послідовність їх здійснюється автоматично.

Саморегуляція професійної «...діяльності є шляхом вирішення науково-практичного завдання з оптимізації дій у різних ситуаціях, пов'язаних із необхідністю розв'язання нових, незвичних проблем, які не мають однозначних рішень, коли існують різні можливі варіанти дій...» [4] серед яких необхідно вибрати найбільш ефективні та доцільні.

Організація пізнавальної діяльності. Цей компонент включає такі рівні:

- уміння здійснювати пошук необхідної інформації,

- аналізувати стан проблеми,
- тезово висловлювати свою думку.

Важливим компонентом дослідницької компетентності майбутніх фахівців є *координуючий*, оскільки він забезпечує управління процесом засвоєння елементів дослідницької діяльності.

Наступним компонентом дослідницької компетентності майбутніх фахівців є комунікативний, який включає три рівні: пасивний, активний та інтерактивний.

Структурними компонентами дослідницької діяльності викладача з позиції системного підходу є:

1. Цілі, які в ході дослідницької діяльності формує викладач (з урахуванням цілей вищої освіти).

2. Наукова інформація, що творчо переробляється викладачем (з урахуванням наукових досягнень у галузі психології й педагогіки вищої школи; вимог сучасного виробництва (науки, техніки, культури), а також запитів, інтересів, потреб студентів та їх професійних інтересів, особливостей самовизначення).

3. Засоби наукової комунікації (з урахуванням сучасних вимог демократичного суспільства, науки, розвивальної системи освіти з одного боку й вимог до професійної компетентності викладача – з іншого).

4. Студенти (з урахуванням вихідного рівня їх готовності до засвоєння наукової інформації, педагогічних дисциплін, носієм яких є викладач, розвиток їх інтелектуальних, моральних сил у процесі засвоєння навчальних предметів та науково-дослідницької діяльності під керівництвом викладача.

5. Викладач як творча індивідуальність, що формує цілі власної науково-дослідницької діяльності й відповідної діяльності студентів, як такий, що володіє сучасною науковою інформацією, спеціальними знаннями та знаннями у сфері методології та методів науково-педагогічного дослідження, засобами науково-педагогічної комунікації.

Зазначені компоненти є компонентами системи, бо відсутність будь-якого з них веде до ліквідації самої педагогічної системи і, крім того, будь-який з них не може бути виражений через інший або сукупність інших елементів, а виділення й дослідження структурних компонентів педагогічної системи дає змогу виявити основні знання, за допомогою котрих має бути забезпечене продуктивне вирішення дослідницьких задач. Останні дають можливість характеризувати відмінні особливості науково-дослідницької діяльності педагога.

Проте, виділення структурних компонентів є необхідною, але не достатньою умовою опису системи, яка вважається заданою, якщо поряд із

виділенням її компонентів вказана й сукупність зв'язків між ними. У межах досліджуваного явища всі структурні компоненти педагогічної системи пов'язані між собою прямими й оберненими зв'язками [9].

Висновки та перспективи подальших розвідок наперед. Дослідницька компетентність передбачає вміння співпрацювати, вступати у контакти, легку сумісність, готовність до змін, до самовизначення. Розглядається як інтегративна характеристика особистості, яка передбачає володіння методологічними знаннями, технологією дослідницької діяльності, а також визнання їх цінності і готовність до їх використання у професійній діяльності. Дослідницька компетентність є ключовою, основою для розвитку інших компетентностей, оскільки допомагає людині навчатися протягом життя, стати конкурентоздатною, успішною у подальшому житті.

Подальшого розгляду потребують питання саморегуляції професійної діяльності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Байбара Т. М. Компетентнісний підхід в початковій ланці освіти: теоретичні засади / Укл. О. В. Онопрієнко. *Формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у навчальному процесі: теоретичні аспекти*: Дайджест 1. Донецьк: Каштан, 2011. 98 с.
2. Бех І. Д. (2009) Компетентнісний підхід у сучасній освіті. URL: <http://ipv.org.ua/component/content/article/8-beh/56-2012-09-04-22-32-01.html>
3. Головань М. С. Модель формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2012. № 5 (23). С. 196-205.
4. Гриньова М. В. Саморегуляція : навч.-метод. посіб. Полтава : АСМІ, 2008. 286 с.
5. Методичні рекомендації з розроблення складових галузевих стандартів вищої освіти (компетентнісний підхід) / Укладачі: В. Л. Гуло, К. М. Левківський, Л. О. Котоловець, Н. І. Тимошенко, В. П. Погребняк, А. В. Гончарова, М. О. Присенко, М. В. Симонова, Н. В. Крошко. К. : Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України, 2013. 92 с.
6. Про затвердження Державного стандарту початкової загальної освіти. Постанова Кабінет Міністрів України від 20 квітня 2011. № 462. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/462-2011-%D0%BF>
7. Русіна Н., Люльчик В., Кийко Н., Петрова О. Формування дослідницьких компетенцій майбутніх фахівців із землевпорядкування. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2016. № 15. С. 422-429.
8. Савченко О. Я. Якість початкової освіти: сутність і чинники впливу. *Формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у навчальному процесі: теоретичні аспекти*: Дайджест 1 / Укл. О. В. Онопрієнко. Донецьк: Каштан, 2011. С. 3-14.

9. Сидорчук Н. Акмеологічне зростання дослідницької компетентності викладачів університету у сфері педагогічної освіти. *Нові технології навчання: зб. наук. праць / ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України*. Київ, 2020. 338 с.

10. Сисоєва С. О. Розвиток дослідницької компетентності викладачів школи: навчальний посібник. Київ. ун-т ім. Б.Грінченка. К.: ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2016. 156 с.

REFERENCES

1. Baybara, T. M. (2011). Kompetentnisnyy pidkhdid v pochatkoviy lantsi osvity: teoretychni zasady [Competency approach in the primary education: theoretical principles] / Ukl. O. V. Onopriyenko. Formuvannya klyuchovykh i predmetnykh kompetentnostey molodshykh shkolyariv u navchal'nomu protsesi: teoretychni aspekty: Daydzhest 1. Donets'k: Kashtan. 98 p.
2. Bekh, I. D. (2009). Kompetentnisnyy pidkhdid u suchasniy osviti [Competency approach in modern education]. URL: <http://ipv.org.ua/component/content/article/8-beh/56-2012-09-04-22-32-01.html>
3. Holovan', M. S. (2012). Model' formuvannya doslidnyts'koyi kompetentnosti maybutnikh fakhivtsiv u protsesi profesiynoyi pidhotovky [Model of formation of research competence of future specialists in the process of professional training.]. Pedagogichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyni tekhnolohiyi. Sumy : SumDPU imeni A. S. Makarenka. № 5 (23). PP. 196-205.
4. Hryn'ova, M. V. (2008). Samorehulyatsiya [Self-regulation]: navch.-metod. posib. Poltava : ASMI. 286 p.
5. Metodichni rekomendatsiyi z rozroblennya skladovykh haluzevykh standartiv vyshchoyi osvity (kompetentnisnyy pidkhdid) [Methodological recommendations for the development of the constituent sectoral standards of higher education (competence approach)] / Ukladachi: V. L. Hulo, K.M. Levkivs'kyy, L. O. Kotolovets', N. I. Tymoshenko, V.P. Pohrebnyak, A. V. Honcharova, M. O. Pryschenko, M. V. Symonova, N. V. Kroshko. K. : Instytut innovatsiynykh tekhnolohiyi i zmistu osvity MON Ukrayiny, 2013. 92 p.
6. Pro zatverdzhennya Derzhavnogo standartu pochatkovoyi zahal'noyi osvity [On the approval of the State standard of primary general education.]. Postanova Kabinet Ministriv Ukrayiny vid 20 kvitnya 2011. № 462. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/462-2011-%D0%BF>
7. Rusina, N., Lyul'chik, V., Kyuko, N., Petrova, O. (2016). Formuvannya doslidnyts'kykh kompetensiy maybutnikh fakhivtsiv iz zemlevporyadkuvannya [Formation of research competencies of future specialists in land management]. Aktual'ni pytannya humanitarnykh nauk. № 15. PP. 422-429.
8. Savchenko, O. YA. (2011). Yakist' pochatkovoyi osvity: sutnist' i chynnyky vplyvu [Quality of primary education: essence and influencing factors]. Formuvannya klyuchovykh i predmetnykh kompetentnostey molodshykh shkolyariv u navchal'nomu protsesi: teoretychni aspekty: Daydzhest 1 / Ukl. O. V. Onopriyenko. Donets'k: Kashtan. PP. 3-14.
9. Sydorчук, N. (2020). Akmeolohichne zrostannya doslidnyts'koyi kompetentnosti vykladachiv universytetu u sferi pedagogichnoyi osvity [Acmeological growth of research competence of

university teachers in the field of pedagogical education]. *Novi tekhnolohiyi navchannya: zb. nauk. prats' / DNU «Instytut modernizatsiyi zmistu osvity» MON Ukrainy. Kyiv. № 94. 338 p.*

10. Sysoyeva, S. O. (2016). *Rozvytok doslidnyts'koyi kompetentnosti vykladachiv shkoly: navchal'nyu posibnyk [Development of research competence of school teachers: a study guide]. Kyiv. un-t im. V. Hrinchenka. K.: TOV «Vydavnyche pidpryyemstvo «EDEL'VEYS». 156 p.*

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

БІДА Олена Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та психології Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ.

Наукові інтереси: розвиток та удосконалення освіти в Україні.

СІРОСЖКО Ольга Вячеславівна – кандидат педагогічних наук, асистент кафедри педагогіки Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Наукові інтереси: розвиток та удосконалення освіти в Україні.

ШОВШ Катерина Степанівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та

психології Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці ІІ.

Наукові інтереси: розвиток та удосконалення освіти в Україні.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

BIDA Olena Anatoliivna – doctor Pedagogical Sciences, professor, head of the chair of Pedagogy and Psychology Department Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian Institute.

Research interests: development and improvement of education in Ukraine.

SYROIEZHKO Olha Vyacheslavivna – candidate of Pedagogical Sciences, Assistant at the Department of Pedagogy National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine.

SHOVSH Kateryna Stepanivna – candidat of Pedagogical Sciences, Associate professor of the Pedagogy and Psychology Department Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian Institute.

Research interests: development and improvement of education in Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2022 р.

УДК 351:378

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-206-17-27

БОРОДІЄНКО Олександра Володимирівна –

доктор педагогічних наук, доцент, старший дослідник, провідний науковий співробітник відділу забезпечення якості вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9133-0344>
e-mail: oborodienko@ukr.net

СУТНІСТЬ ФЕНОМЕНУ ПУБЛІЧНО-ГРОМАДСЬКОГО УПРАВЛІННЯ УНІВЕРСИТЕТОМ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті визначено сутнісні ознаки поняття «публічно-громадське управління університетом»: управління університетом на основі спільної діяльності та партнерських зв'язків між різними суб'єктами (державним і приватним сектором, інститутами громадянського суспільства); забезпечення спільних інтересів всіх суб'єктів; поєднання демократичних процедур самоуправління та співуправління; орієнтація на досягнення оптимальних результатів; спрямованість на підвищення ефективності та результативності, створення порівняльних переваг шляхом раціонального розподілення обов'язків між партнерами та доповнення ресурсного забезпечення; продукування синергетичного ефекту за рахунок компліментарності учасників; підвищення рівня спроможності та життєздатності університетів, їх адаптації до змінних умов середовища; спрямованість на розвиток потенціалу університетів, продукування та поширення інновацій, економічну спроможність, створення інноваційної екосистеми; взаємодія на принципах (кроссекторальної взаємодії, узгодженості, передбачуваності, послідовності і актуальності) та моделях відкритих інновацій (open innovation models).

Обґрунтовано авторське визначення поняття «публічно-громадське управління університетом в контексті забезпечення ефективності освітньої діяльності» як процесу управління співпрацею між різними суб'єктами (державним і приватним сектором, інститутами громадянського суспільства) на основі поєднання демократичних процедур самоуправління та співуправління, що має на меті підвищення ефективності та результативності діяльності університетів, створення їх порівняльних переваг шляхом раціонального розподілення обов'язків та доповнення ресурсного забезпечення партнерів, підвищення рівня управлінської та економічної спроможності та життєздатності, адаптації до змінних умов середовища, забезпечення сталого продукування та поширення інновацій, створення інноваційної екосистеми. Запропоновано перспективи подальших досліджень - вивчення українського та зарубіжного досвіду та краєвих практик реалізації громадсько-публічного управління університетами, обґрунтування теоретичних його основ (принципів, закономірностей, організаційних умов, моделей тощо).

Ключові слова: ефективність освітньої діяльності, публічно-громадське управління університетом, публічно-приватне партнерство, управлінська спроможність.